3.10.2018

Maa- ja metsätalousvaliokunta 4.10.2018 klo 10.00

Asia: Valtion talousarvio vuodelle 2019, Metsähallitus

Kuultavina:

Kehitysjohtaja Tapio Pouta
Metsähallitus

Apulaisjohtaja Samuli Sillman
Metsähallitus, julkiset hallintotehtävät

Ylitarkastaja Juha Ahonen
Metsähallitus, Eräpalvelut

Metsähallituksen asiantuntijalausunto

Metsähallituksen liiketoiminta

Metsähallituksesta on muodostettu 15.4.2016 alkaen valtion liikelaitos. Metsähallituksen yleistehtävänä on käyttää, hoitaa ja suojella hallinnassaan olevaa valtion maa- ja vesiomaisuutta kestävästi ja toimia tuloksellisesti. Metsähallituksen liiketoiminnan toimialana on sen hallintaan osoitetun valtion maa- ja vesiomaisuuden taloudellinen hyödyntäminen sekä maa- ja vesiomaisuuden hallintaan liittyvää liiketoimintaa harjoittavien tytär- ja osakkuusyhtiöiden osakkeiden hallinnointi. Metsätaloutta Metsähallitus harjoittaa yhtiömuodossa Metsähallitus Metsätalous Oy:ssä.

Maa- ja metsätalousministeriö on alustavasti asettanut Metsähallituksen liiketoiminnan vuoden 2019 tulostavoitteeksi (tilikauden tulos) 110,1 milj. euroa. Tavoite vastaa 4,2 prosentin tuottoa Metsähallituksen liiketoimintaan sijoitetulle pääomalle. Metsähallituksen Peruspääoman määrä oli 31.12.2017 kauden 1.1.—31.12.2017 tilinpäätöksen mukaan 2 596,6 milj. euroa. Vuonna 2019 Metsähallituksen peruspääomaa ehdotetaan korotettavaksi 0,512 milj. eurolla.

Metsähallitus ottaa huomioon liiketoimintaa harjoittaessaan ja ohjatessaan tytäryhtiöitä metsähallituslain mukaiset yleiset yhteiskunnalliset velvoitteet. Yhteiskunnallisten velvoitteiden huomioonottamisesta aiheutuva kokonaispanostuksen taso oli vuoden 2017 lopussa 55,8 milj. euroa.

Julkiset hallintotehtävät

Metsähallitukselle säädetyt julkiset hallintotehtävät hoidetaan Metsähallitus-lain säätämällä tavalla erillisessä julkisten hallintotehtävien yksikössä. Julkisten hallintotehtävien yksikkö jakautuu Luontopalveluihin ja Eräpalveluihin. Eräpalvelut tarjoaa metsästys- ja kalastusmahdollisuuksia, hoitaa riista- ja kalaelinympäristöjä ja vastaa erävalvonnasta kaikilla valtion alueilla. Metsähallituksen Luontopalvelujen vastuulla ovat muut Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät. Luontopalvelut vastaa Suomen luonnonsuojelualueverkoston hoidosta ja käytöstä, uhanalaisten lajien, luontotyyppien ja arvokkaiden kulttuuriperintökohteiden suojelusta sekä tuottaa luonnon virkistyskäyttöön liittyviä luonto- ja retkeilypalveluita myös suojelualueiden ulkopuolisilla valtion mailla ja vesillä. Luontopalveluilla on myös metsäpuiden siementen hankintaan ja varmuusvarastointiin liittyviä tehtäviä.

Metsähallituksen Luontopalvelut saa valtion budjettirahoitusta ympäristöministeriöltä (mom. 35.10.52 Metsähallituksen julkisten hallintotehtävät) sekä maa- ja metsätalousministeriöltä (mom. 30.64.50 Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät), Eräpalvelut MMM:n em. momentilta. Valtion budjettirahoitus muodostaa Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien toiminnan perustan. Lisäksi toiminnassa käytetään runsaasti myös erilaista hankerahoitusta sekä toiminnasta kertyvät tulot. Eräpalveluissa metsästys- ja kalastuslupatulot muodostavat hyvin merkittävän osan rahoituksesta.

Mom. 35.10.52 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät (YM)

Ympäristöministeriön momentilta 35.10.52 rahoitetaan kansallispuistojen ja muiden luonnonsuojelualueiden sekä kulttuuriperintökohteiden hoitoa sekä eliölajien ja luontotyyppien suojelua.

Metsähallituksen Luontopalvelujen hoitovastuulla olevien kohteiden määrä on viime vuosina kasvanut nopeasti: uusia kansallispuistoja ja muita valtion luonnonsuojelualueita perustetaan, yksityisten luonnonsuojelualueiden hoitovastuu on siirretty Luontopalveluille ja valtion kiinteistöstrategian mukaisesti Luontopalvelujen hallintaan ja hoitoon on muilta valtion toimijoilta (mm. Museovirasto, Puolustusvoimat) siirretty suuri määrä arvokasta kulttuuriperintöä; linnoituksia, linnanraunioita ymv.

Kansallispuistojen ja Metsähallituksen Luontopalvelujen muiden käyntikohteiden kävijämäärät ovat jatkuvassa, ripeässä kasvussa. Vuonna 2017 näille kohteille tehtiin yhteensä jo yli 6,7 miljoonaa käyntiä mikä tuotti 258 miljoonan euron paikallistulovaikutukset. Edellytyksenä myönteisen trendin jatkumiselle sekä matkailu-, työllisyys- ja paikallistaloushyötyjen saamiselle on kuitenkin se, että Luontopalvelujen vastuulla olevien opastus- ja retkeilypalvelujen korkea taso voidaan säilyttää. Kansallispuistojen ja muiden käyntikohteiden palvelujen turvallisuus ja korkea taso edistää myös luontoon tutustumista ja luonnossa liikkumista sekä siitä saatavia merkittäviä terveys- ja hyvinvointihyötyjä.

Kävijämäärien nopea lisääntyminen ja kansainvälistyminen lisäävät merkittävästi opastus- ja retkeilypalvelujen tarvetta. Aiemmin merkittävän valtion työllisyystyöohjelman kautta (TEM) tulleen rahoituksen päättyminen ja EU-rahoitusvälineiden tiukentuneet ehdot perusinfran rakentamisen osalta ovat vaikeuttaneet virkistystä ja matkailua palvelevan opastus- ja retkeilyvarustuksen korjaus- ja täydennysinvestointien rahoittamista muulla kuin suoralla valtion budjettirahoituksella. Metsähallituksen Luontopalvelut julkisti lokakuussa 2017 luonto- ja historiakohteiden rakenteiden ja rakennusten korjausvelkalaskelman, jota parhaillaan edelleen tarkennetaan. YM:n momentin osalta opastus- ja retkeilyrakenteiden korjausvelka arvioitiin lokakuussa 2017 olevan noin 37,5 milj. euroa, kulttuuriperintökohteiden osalta vielä selvästi suurempi, yli 70 milj. euroa.

Ympäristöministeriön momentin 35.10.52 kokonaisrahoitus oli parhaimmillaan 35-37 milj. euroa vuodessa vuosina 2014-2016, sisältäen myös määräaikaista erillisrahoitusta mm. uusien kansallispuistojen ja Metsähallituksen Luontopalveluille siirrettyjen kulttuuriperintökohteiden peruskunnostukseen. Myös eduskunnan myöntämät lisämäärärahat ovat monena vuonna tuoneet merkittävän lisän käytettävissä oleviin resursseihin. PM Sipilän hallituksen kärkihanke Matkailu 4.0 (Metsähallituksen Luontopalvelujen rahoitusosuus yhteensä 3,97 milj. euroa vuosille 2018-2019) on merkittävästi edesauttanut monien Metsähallituksen kansallispuistojen ja muiden kärkikohteiden retkeilyinfran kunnostamista sekä digipalvelujen (luontoon.fi, retkikartta.fi) uudistamista.

Valtion talousarviossa vuodelle 2019 YM:n momentille 35.10.52 on esitetty yhteensä 31,6 miljoonaa euroa, sisältäen 1,5 miljoonaa euroa kohdennettuna em. korjausvelan vähentämiseen. Valtiontalouden kehyksissä ko. momentin kokonaismäärärahat tippuvat kehyskauden lopulla alle 30 miljoonaan. Ottaen huomioon kävijämäärien kasvun, korjausvelan suuruuden sekä hoidettavien kohteiden määrään ja laatuun liittyvät haasteet momentille pitäisi välttämättä ja pikaisesti saada merkittävä ja pysyvä tasokorotus. Vain siten voidaan jatkossa turvata kansallispuistoista

ja vastaavista suojelukohteista saatavat merkittävät talous-, työllisyys-, matkailu- sekä terveys- ja hyvinvointihyödyt.

Mom. 30.64.50 Metsähallituksen eräät julkiset hallintotehtävät (MMM)

Maa- ja metsätalousministeriön rahoituksella tuotetaan retkeilypalveluita valtion retkeilyalueilla ja muilla virkistyskäyttökohteilla luonnonsuojelualueiden ulkopuolella. Myös metsäpuiden siementen hankinta ja varmuusvarastointi rahoitetaan tältä MMM:n momentilta. Metsähallituksen Eräpalvelujen vastuulla olevia, etenkin erävalvontaan mutta osin myös kalastukseen ja metsästykseen liittyviä tehtäviä rahoitetaan tältä samalta momentilta, metsästystä ja kalastusta kuitenkin pääosin lupatuloilla.

Valtion retkeilyalueisiin ja muihin luonnonsuojelualueiden ulkopuolisiin retkeily- ja virkistyskäyttökohteisiin kohdistuu samoja haasteita opastus- ja palveluvarustuksen kunnossapidon osalta kuin luonnonsuojelualueilla. Valtion retkeilyalueet ja vastaavat kohteet täydentävät ja monipuolistavat merkittävällä tavalla sitä retkeily- ja ulkoilutarjontaa mitä kansallispuistot ja vastaavat suojelukohteet tarjoavat. Metsähallituksen Luontopalvelujen lokakuussa 2017 julkistetun korjausvelkalaskelman mukaan MMM:n momentilla rahoitettavien retkeily- ja virkistyskohteiden korjausvelka on n. 6,7 miljoonaa euroa. Summa ei sisällä esimerkiksi valtion retkeilyalueiden kehittämiseksi tarvittavia uusia investointitarpeita.

Em. PM Sipilän hallituksen kärkihankkeen Matkailu 4.0 rahoitus vuosina 2018-2019 kohdentuu osin myös valtion retkeilyalueiden ja vastaavien, luonnonsuojelualueiden ulkopuolisten virkistyskäyttökohteiden palveluvarustuksen kunnostamiseen, mikä on erittäin myönteistä. Em. korjausvelkaongelmaa se ei kuitenkaan vielä ratkaise, joten pysyvä MMM:n momentin 30.64.50 määrärahan tason nosto olisi erittäin tärkeää. Valtion talousarviossa vuodelle 2019 em. momentille on esitetty 7,3 miljoonaa euroa, ml. 0,4 miljoonaa em. korjausvelan vähentämiseen.

Eräpalvelut

Metsähallituksen erävalvonnan kehittäminen, koordinointi ja yhteistoiminta ja järjestelmäyhteistyö muiden valvontaviranomaisten kanssa on ollut suunnitelmallisen kehitystyön alla puolentoista vuoden ajan. Nykyinen budjettikehys ei ole riittävä kehitystyön jatkamiseen eikä ylläpitoon ja uhkana on, että Eräpalvelut ei pysty kehittämään ja modernisoimaan toimintaympäristön muutoksen edellyttämällä tavalla Metsähallituksen lakisääteistä erävalvontaa. Tämän vuoksi budjettikehyksen perustason nosto olisi tärkeää. Erävalvonnan tarpeissa se tarkoittaa noin 10 % tasokorotusta.

